

НИТЧЕНКО Дмитро Васильович (справж. — Ниценко, від 1944 — Ніценко; псевд.: Дмитро Чуб, Остап Зірчастий, Микола Срібний; 08(21). 02. 1905, м. Зіньків, нині Полтав. обл. — 15. 09. 1999, м. Мельбурн, Австралія) — письменник, журналіст, видавець, літературознавець, мовознавець, перекладач, культурно-освітній і громадський діяч. Батько [Л. Богуславець](#) та [Г. Кошарської](#), дід Ю. Ткача. Дійсний член НТШ (1975). Літературна премія ім. Лесі Українки (1994).

Народився у заможній селянській родині, яка під час розкуркулення за радянської влади була змушена виїхати до м. П'ятигорськ на Терцину (нині Ставроп. край, РФ), де мешкало багато українців. Навчався у Зіньківській індустр.-технічній школі (1922–24), на українському відділенні робітфаку в м. Краснодар (РФ, 1926–27, відрахований через «приховування свого соціального походження»), закінчив технікум чужоземних мов (1934) та ІНО (1940) у Харкові. Тут деякий час працював робітником на фабриці, від 1929 — обліковцем, секретарем Державного видавництва України, згодом — видавництва «Література і мистецтво» (до 1934), учителював. Від початку німецько-радянської війни — на фронті, 10 жовтня 1941 потрапив в оточення та німецький полон, перебував у концтаборі м. Кричев (Могильов. обл., Білорусь), завдяки досконалому володінню німецькою мовою 8 листопада того ж року йому вдалося звільнитися. Повернувся до Харкова, співпрацював із редакцією г. «Нова Україна».

1944–49 — на еміграції в Німеччині (м. Берлін, Мюнхен, Новий Ульм), де займався журналістикою, освітньою діяльністю, дописував до ж. «Рідне слово» (Мюнхен), г. «Українські вісті» УРДП (Новий Ульм). Від

1949 — в Австралії (м. Ньюпорт, Мельбурн), де очолював філію Об'єднання українських письменників «Слово». Працював на електростанції (до 1971), водночас від 1952 — директор та вчитель української мови і літератури в суботній школі у Ньюпорті. Голова Української центральної шкільної ради Австралії (1953–63; за його керівництва кількість укр. шкіл зросла від 13-ти до 50-ти). 1954 створив і очолив Літературно-мистецький клуб, що у різних містах Австралії проводив літературні вечори, на яких, зокрема, читав доповіді («Про життя і творчість Івана Франка», «Як Москва русифікує Україну» тощо). Заснував у Мельбурні видавництво «Ластівка» (1953), у якому від 1954 під його едицією виходив альманах «Новий обрій», а також надрукував серію своїх дитячих пригодницьких оповідань: «На гадючому острові» (1953), «Вовчечення» (1954), «Це трапилося в Австралії» (1955) та ін.

Літературний дебют — вірш у г. «Голос Полтавщини» (1927). Від 1930 друкувався у ж. «Політфронт», був чл. однойменної літ. організації. Перша зб. віршів «Поезія індустрії» вийшла 1931, потім з'явилися кн. нарисів «На прикордонні» (1932) та поет. зб. «Склепіння» (1933; усі — Харків). Н. опублікував низку книг худож. прози, літ.-крит., мовозн. праць (зокрема «Український правописний словник», 1968; «Український орфографічний словник», 1975; обидва — Мельбурн), а також мемуарів — «В лісах під Вязмою» (Мюнхен, 1958; Мельбурн, 1983), «Від Зінькова до Мельборну» (1990), «Під сонцем Австралії» (1994; обидва — Мельбурн). Видав пам'ятку кн. «Українці в Австралії» (1965; спільно з М. Болухом), кн. «200 листів Б. Антоненка-Давидовича» (1986; обидві — Мельбурн), зб. «Листи письменників» (Мельбурн, 1992; Ніжин, 1998; К., 2001), упорядковував зб. «З-під евкаліптів» (Мельбурн, 1976; початк. назва — «Українські поети в Австралії»). Відомий і як популяризатор творчості укр. письменників (І. Багряний, Б. Антоненко-Давидович, Микола Лазорський, Ю. Вухналь та ін.). Приділяв багато часу редагуванню книг та написанню до них передмов, перекладав російських письменників та поезії німецьких авторів, залишив велику епістолярну спадщину.

У 2000 р. Лігою українських меценатів та родиною Нитченків засновано літературну премію його імені.

Основні праці

Шевченко в житті. Регенсбург, 1947; Живий Шевченко. Мюнхен, 1963; 3-є вид. Мельбурн, 1987 (англ. перекл. — Shevchenko the Man. 1985); Стежками пригод. Мельбурн, 1975; К., 1993; Елементи теорії літератури і стилістики. Мельбурн, 1975; 1979; Полтава, 1993; 3 новогвінейських вражень. Лондон, 1977; На життєвому

і творчому шляху В. Гжицького. К.; Торонто, 1978; Б. Антоненко-Давидович: Життя і творчість. Мельбурн, 1979; Літературна спадщина Івана Багряного. К.; Торонто, 1980; Люди великого серця. Мельбурн, 1981; У дзеркалі життя й літератури. Мельбурн, 1982; Як Москва русифікує Україну. Мельбурн, 1982; Відлуння великого голоду в спогадах очевидців і українській літературі. К.; Торонто, 1982; Слідами Миклухи-Маклая. К., 1993; Силуети. Ніжин, 1996.

Рекомендована література

1. Зернецька О. Дмитро Нитченко: Життя навпіл. Патріарх першої генерації українців в Австралії // Всесвіт. 1992. № 5–6;
2. Чумаченко В. Австралійський Іван Франко // Кубан. новости [Краснодар]. 1993, 21 фев.;
3. Сорока П. Дмитро Нитченко-Чуб: Літ. портрет. Т., 1996;
4. Ротач П. Гідний слави і пам'яті // Полтав. думка. 1999. № 23;
5. Дмитро Нитченко – людина ідеї: Нариси, спогади, листи, поезії. К., 2005;
6. Качуровський І. Патріарх української літератури в Австралії // Березіль. 2005. № 3–4;
7. Йовенко С. «До в світі найсвятішої землі...»: (З нагоди 100-річчя визнач. культур. діяча, освітянина, письменника Д. Нитченка) // Вітчизна. 2005. № 5–6;
8. Дзюба І. Дмитро Нитченко: людина великого серця // Київ. 2012. № 3–4;
9. Степаненко М. Невтомний трудівник – Дмитро Чуб: (До 50-ліття з дня народж. і 40-ліття літ. діяльності) // Укр. література у вигнанні. К., 2014.

[В. К. Чумаченко](#)

Бібліографічний опис:

Нитченко Дмитро Васильович / В. К. Чумаченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74059>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).